

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETO ODJELJENJE

**PREDMET EDITORIAL BORD OF *PRAVOYE DELO* I SHTEKEL
PROTIV UKRAJINE**

(Predstavka br. 33014/05)

PRESUDA
[odlomci]

STRASBOURG

5. 5. 2011.

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012. Ovaj prevod naručen je uz podršku Zakladnog fonda za ljudska prava Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nije obavezujući po Sud. Za dalje informacije, vidi potpunu naznaku autorskih prava na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin présent document.

U predmetu Editorial Bord of *Pravoye delo* i Shektel protiv Ukrajine,
Evropski sud za ljudska prava (Peto odjeljenje), koji je zasijedao kao
Vijeće u sastavu:

Dean Spielmann, *predsjednik,*

Elisabet Fura,

Karel Jungwiert,

Mark Villiger,

Isabelle Berro-Lefèvre,

Ann Power,

Ganna Yudkivska, *sudije,*

i Claudia Westerdiek, *sekretar Odjeljenja,*

nakon vijećanja bez prisustva javnosti na dan 5. 4. 2011,

donosi sljedeću presudu, koja je usvojena tog datuma:

POSTUPAK

1. Predmet je pokrenut predstavkom (br. 33014/05) protiv Ukrajine, koju je Sudu po članu 43. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ("Konvencija") podnio uređivački odbor novina *Pravoye delo* ("prvi podnosilac") i ukrajinski državljanin g. Leonid Isaakovich Shtekel ("drugi podnosilac") na dan 22. 8. 2005.

2. Podnosiocice je pred Sudom zastupala gđa L. V. Opryshko, advokat iz Kijeva. Vladu Ukrajine ("Vlada") zastupao je njen zastupnik pred Sudom, g. Y. Zaytsev, iz Ministarstva pravde.

3. Na dan 13. 10. 2009, predsjednik Petog odjeljenja odlučio je da o predstavnici obavijesti Vladu. Odlučeno je i da se meritum predstavke ispita u isto vrijeme kad i njena prihvatljivost (član 29, stav 1).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

4. Prvi podnosilac je uređivački odbor *Pravoye dela*, novina zvanično registriranih u Odesi u maju 2000. Drugi podnosilac je glavni i odgovorni urednik *Pravoye dela*. Živi u Odesi.

5. U vrijeme relevantno za predmet, *Pravoye delo* bio je lokalni list koji je izlazio tri puta sedmično, s tiražom od 3.000 primjeraka. Objavljivao je reportaže i materijale o političkim i socijalnim pitanjima u Ukrajini, a naročito u regiji Odese. S obzirom na nedostatak sredstava, list je često

radio reprint članka i drugih materijala pribavljenih iz različitih javnih izvora, uključujući internet.

6. Na dan 19. 9. 2003, *Pravoye delo* objavio je anonimno pismo, koje je navodno napisao uposlenik Službe sigurnosti Ukrajine, a koje je kolegica drugog podnosioca, gđa I., preuzela s web-stranice koja objavljuje vijesti. Pismo je sadržavalo navode da su viši zvaničnici Regionalnog odjeljenja Službe sigurnosti za Odesu učestvovali u nezakonitim i koruptivnim aktivnostima, te naročito da su imali veze s pripadnicima organiziranih kriminalnih grupa. Jedan od pasusa tog pisma kaže:

“... Zamjenik načelnika [Regionalnog odjeljenja Službe sigurnosti za Odesu] [I. T.], blizak prijatelj i asistent načelnika Odjeljenja P., uspostavio je “poslovne” kontakte s [organiziranom kriminalnom grupom] koju vodi [A. A.] ... Pripadnik [organizirane kriminalne grupe] G. T., agent za [A. A.], koji je zadužen za glavna područja aktivnosti te bande [je] koordinator i sponzor ubistava, [on se] sastaje s [I. T.] i rješava financijska pitanja za vodeće zvanočnike Odjeljenja [Službe sigurnosti] u regiji Odesa ...”

7. Nakon pisma su slijedili ovi komentari, koje je u ime uređivačkog odbora pripremila gđa I.:

“Pri objavljivanju ovog pisma bez znanja i saglasnosti glavnog i odgovornog urednika, jasno mi je da se mogu ne samo suočiti s nevoljama ... već mogu stvoriti probleme za list. Jer, ako je ovo pismo [pogrešna informacija], onda [medij] u kojem se pojavljuje može biti ugrožen. S druge strane, ako je pismo istinito, onda se njegov autor suočava s većim rizikom. Uz to, s obzirom na činjenicu da je ova *anonimka* [anonimno pismo] već objavljena na web-stranici Vlasti.net u Odesi (koji navodimo, u skladu s njihovim zahtjevom), imamo božji blagoslov [da ga objavimo]. Postupamo uz shvatanje da, u skladu sa Zakonom o demokratskoj civilnoj kontroli nad vojnim organizacijama i organima države za provođenje zakona, vršimo civilnu kontrolu i, po članu 29. tog Zakona, željeli bismo da od relevantnih vlasti dobijemo otvorene informacije o činjenicama opisanim u ovom pismu. Uz to, [potrebno je reći] da Odjeljenje [Službe sigurnosti] u regiji Odesa nije reagiralo na analognu publikaciju u [listu] *Top secret* ... Podsjećam [vas] da je list [*Pravoye delo*] ... širom otvoren za pisma odgovora i komentare od svih zainteresiranih agencija.”

8. U oktobru 2003, G. T., koji je u to vrijeme živio u Odesi i bio predsjednik Ukrajinskog državnog saveza tai-boksa, pokrenuo je postupak za klevetu pred Okružnim sudom Prymorskiy, protiv podnosilaca u ovom predmetu. G.T. je naveo da su se informacije koje je *Pravoye delo* objavilo u izdanju od 19. 9 2003. odnosile na njega, da su bile netačne i da su nanijele štetu njegovom dostojanstvu i ugledu. Od suda je tražio da podnosiocima naloži da objave demant i izvinjenje, te da mu plate naknadu nematerijalne štete u iznosu od 200.000 ukrajinskih hrivnji (UAH)¹.

9. Podnosioci su prvo pred sudom tvrdili da nisu odgovorni za tačnost informacija sadržanih u materijalu koji su objavili, jer je sporni materijal reproduciran bez izmjena, nakon što je bio drugdje objavljen. Publikacija je sadržavala izvor materijala i nakon nje je uslijedio komentar, u kojem se

1. Oko 33.060 eura (EUR).

objašnjava stav urednikâ u pogledu samog materijala, te poziv za komentare pojedinaca i tijela na koje se odnosi. Podnosioci su izjavili i da bi, ako sud dodijeli naknadu za G. T. u iznosu koji je tražio, list postao nesolventan i morao bi se ugasiti.

10. Nakon toga, na raspravi od 24. 4. 2004, drugi podnosilac je izjavio da tekst nije bio o podnosiocu tužbe, te da formulacije u tekstu ne ustanovljavaju jasno da se radi o tom određenom "G. T."

11. Na dan 7. 5. 2004, sud je odlučio protiv podnosilaca. Utvrdio je da se date informacije odnose na podnosioca tužbe, koji je javna ličnost uključena u javne aktivnosti u regiji Odese, te da predstavlja Ukrajinu na sportskim manifestacijama u inostranstvu, u funkciji predsjednika Ukrajinskog državnog saveza tai-boksa. U tom kontekstu, sud je naveo da to podnosioci nisu osporili u svojim inicijalnim izjavama, te da je publikacija bila o aktivnostima Službe sigurnosti u regiji Odese. Sud je nadalje zaključio da je sadržaj bio klevetnički, te da podnosioci nisu dokazali da je tačan. Sud nije pronašao nikakav osnov po kojem bi se podnosioci oslobodili parnične odgovornosti po članu 42. Zakona o štampi, jer internet-sajt na koji se pozivaju nije štampani medij registriran u skladu sa članom 32. Zakona o štampi.

12. Sud je prvom podnosioci naložio da objavi demant sljedećeg sadržaja publikacije:

"... Pripadnik [organizirane kriminalne grupe] G. T., agent za [A. A.], koji je zadužen za glavna područja aktivnosti te bande [je] koordinator i sponzor ubistava, [on se] sastaje s [I. T.] i rješava financijska pitanja za vodeće zvanočnike Odjeljenja [Službe sigurnosti] u regiji Odese ..."

13. Sud je dalje naložio drugom podnosiocu da u listu objavi zvanično izvinjenje.

14. Pri određivanju sume naknade koja se imala isplatiti oštećenom, sud je razmotrio njegove izjave, kao i informacije o finansijskoj situaciji lista. Zaključio je da je bruto godišnji prihod lista oko 22.000 hrvnji,¹ te da je razumno naložiti podnosiocima da zajednički plate odštetu za G. T. u iznosu od 15,000 hrvnji² na ime nematerijalne štete. Podnosiocima je naloženo i da u državni budžet uplate sumu od 750 hrvnji³ na ime sudskih troškova.

15. Podnosioci su se žalili. Ostali su pri izjavama koje su dali pred prvostepenim sudom, te tvrdili da uređivački odbor nije registriran kao pravno lice u skladu s relevantnim propisima o registraciji medija, te da drugi podnosilac nije imenovan za glavnog i odgovornog urednika u skladu sa zakonom. Shodno tome, po njihovom mišljenju, nisu ni mogli učestvovati u postupku.

1. Oko 3.511 eura.

2. Oko 2.394 eura.

3. Oko 120 eura.

16. Podnosioci su dalje tvrdili da je pozivanje na parničnu odgovornost bilo suprotno članu 41. Zakona o štampi, te članu 17. Zakona o državnoj podršci mas-medijima i socijalnoj zaštiti novinara, izjavivši da im namjera nije bila klevetati G. T., te da su objavljivanjem datog materijala željeli promovirati javnu diskusiju o pitanjima koja materijal pominje, koja su od značajnog javnog interesa. Po njima, njihova je dužnost bila da taj materijal objave, a javnost ima pravo da ga dobije.

17. Drugi podnosilac je izjavio da on nije odborio objavljivanje datog materijala, te da zakon ne predviđa obavezu izvinjenja kao sankciju za klevetu.

18. Na dan 14. 9. 2004. odnosno 24. 2. 2005, Regionalni žalbeni sud Odesa i Vrhovni sud odbacili su žalbe podnosioca i potvrdili presudu prvostepenog suda.

19. Na dan 3. 7. 2006, podnosioci i G. T. sklopili su sporazum o prijateljskom poravnanju, po kojem se G. T. odriče svih potraživanja u pogledu sume naknade štete dodijeljene presudom od 7. 5. 2004. Podnosioci su, sa svoje strane, preuzeli obavezu da će pokriti sve troškove postupka i u listu *Pravoye delo* objaviti promotivne i informativne materijale po zahtjevu G. T., u obimu koji je ograničen na sumu naknade štete dodijeljenu presudom.

20. Podnosioci su 2008. prestali s izdavanjem lista *Pravoye delo*.

II. RELEVANTNI DOMAĆI ZAKONI I PRAKSA

A. Ustv Ukrajine od 28. 6. 1996.

21. Relevantni dijelovi Ustava glase:

Član 32.

“... Svakome se garantira sudska zaštita prava na ispravku netačne informacije o toj osobi lično i njenim članovima porodice, te prava da se zahtijeva da svaka vrsta informacije bude ispravljena, te prava na naknadu materijalne i nematerijalne štete koju izazove prikupljanje, pohranjivanje, korištenje i distribucija takvih netačnih informacija.”

Član 34.

“Svakome se garantira pravo na slobodu misli i govora, te na slobodno izražavanje sopstvenih stavova i vjerovanja.

Svako ima pravo da slobodno prikuplja, pohranjuje, koristi i distribuira informacije, usmeno, pismeno, ili drugim sredstvima po sopstvenom izboru.

Uživanje ovih prava može biti ograničeno zakonom u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalne nedjeljivosti ili javnog reda, s ciljem sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja stanovništva, ugleda ili prava drugih osoba, sprječavanja objavljivanja informacija primljenih u povjerenju, ili održavanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.”

B. Građanski zakonik iz 1963. (stavljen van snage od 1. 1. 2004.)

22. Relevantni odlomci Građanskog zakonika glase:

Član 7. Zaštita časti, dostojanstva i ugleda

“Građanin ili organizacija imaju pravo da pred sudom traže da materijal bude povučen ako nije tačan ili ako je iznesen neistinito, ako degradira njihovu čast i dostojanstvo ili ugled, ili stvara štetu po njihove interese, osim ako osoba koja je distribuirala takve informacije ne dokaže da su istinite ...

Građanin ili ogranizacija u vezi s kojima je distribuiran materijal koji je neistinit i nanosi štetu njihovim interesima, časti, dostojanstvu ili ugledu, imaju pravo da traže naknadu materijalne i nematerijalne štete, kao i demant takvih informacija...”

C. Građanski zakonik iz 2003. (na snazi od 1. 1. 2004.)

23. Odredbe Građanskog zakonika iz 2003. relevantne za ovaj predmet glase:

Član 16.

Sudska zaštita građanskih prava i interesa

1. Svako ima pravo da se obrati sudu za zaštitu svojih... prava i interesa.
2. Sredstva za zaštitu građanskih prava i interesa mogu uključivati:
 - 1) priznavanje prava;
 - 2) proglašavanje akta nevažećim;
 - 3) prekidanje radnje koja krši dato pravo;
 - 4) vraćanje situacije koja je postojala prije kršenja;
 - 5) konkretno izvršenje obaveze;
 - 6) modifikaciju pravnih odnosa;
 - 7) obustavljanje pravnih odnosa;
 - 8) naknadu [materijalne] štete ...;
 - 9) naknadu [nematerijalne] štete;

10) proglašenje nezakonnosti odluke, radnje ili nedjelovanja državnog tijela...

Sud može pružiti zaštitu građanskih prava i interesa i drugim sredstvima predviđenim ugovorom ili zakonom.

...”

Član 277. Demant neistinite informacije

“1. Fizičko lice čija su nematerijalna prava ugrožena kao rezultat distribucije neistinitih informacija o njemu ili njoj i (ili) članovima njegove ili njene porodice, ima pravo na odgovor, te [pravo na] demant takvih informacija.

...

3. Negativne informacije distribuirane o nekoj osobi smatrat će se neistinitima ako osoba koja ih je distribuirala ne dokaže suprotno.

4. Neistinite informacije demantira osoba koja ih je distribuirala ...

5. Ako su neistinite informacije sadržane u dokumentu koji je prihvatilo (izdalo) pravno lice, takav dokument se stavlja van snage.

6. Fizičko lice čija su nematerijalna prava ugrožena u štampanim ili drugim mas-medijima ima pravo na odgovor, te isto tako i [pravo na] demant takve netačne informacije u istom mas-mediju, na način predviđen zakonom ...

Neistinite informacije se demantiraju bez obzira na krivicu osobe koja ih je distribuirala.

7. Neistinite informacije se demantiraju na isti način na koji su se distribuirale.”

D. Zakon o informiranju od 2. 10. 1992.

24. Relevantni odlomci Zakona o informiranju, kako su bili formulirani u relevantnom periodu, glase:

Član 20. Mas-mediji

“Štampani mas-mediji su periodične štampane publikacije (štampa) – novine, magazini, bilteni – i povremena štampa s fiksnim tiražem.

Audiovizuelni mas-mediji su radio, televizija, kino, audio, video-snimci itd.

Procedura ustanovljavanja ... određenog medija određuje se zakonima o takvim medijima.”

Član 47. Odgovornost za kršenje zakonodavstva o informiranju

“ ...

Odgovornost za kršenje zakonodavstva o informiranju snose osobe odgovorne za sljedeća kršenja:

...

distribucija neistinitih informacija koje kleveću čast i ugled osobe...”

Član 49. Naknada materijalne i nematerijalne štete

“Ako fizička ili pravna lica pretrpe materijalnu ili nematerijalnu štetu izazvanu djelom koje izvrši tijelo uključeno u informativne aktivnosti, oni koji su odgovorni [za to djelo] će nadoknaditi [takvu štetu] dobrovoljno ili na osnovu sudske odluke ...”

E. Zakon o štampanim mas-medijima (štampi) od 16. 11. 1992.

25. Relevantni odlomci Zakona o štampi predviđaju:

Član 1. Štampani mas-mediji (štampa) u Ukrajini

“Štampani mas-mediji (štampa) u Ukrajini, kako se spominju u ovom Zakonu, su [definirani kao] periodične i redovne publikacije koje se izdaju pod stalnim imenom [najmanje] jednom godišnje, u skladu s potvrdom o državnoj registraciji ...”

Član 7. Tijela uključena u aktivnosti štampanih mas-medija

“Tijela uključena u aktivnosti štampanih mas-medija uključuju [njihove] osnivače (ili suosnivače), urednike (ili glavne i odgovorne urednike), uređivačke odbore ...”

Član 21. Uređivački odbor štampanog mas-medija

“Uređivački odbor ... priprema i izdaje štampani mas-medij po uputstvima svog osnivača (ili suosnivača).

Uređivački odbor postupa na osnovu svoje organizacione povelje i provodi program štampanog mas-medija koji odobri njegov osnivač (ili suosnivači).

Uređivački odbor ... stiče status pravnog lica od dana državne registracije, koja se obavlja u skladu sa zakonodavstvom Ukrajine.”

Član 21. Urednik (glavni i odgovorni urednik) štampanog mas-medija

“Urednik (ili glavni i odgovorni urednik) ... je šef uređivačkog odbora, kojeg je ovlastio osnivač (ili suosnivači).

Urednik (ili glavni i odgovorni urednik) ... rukovodi aktivnostima uređivačkog odbora u okviru svojih nadležnosti, kako je to previđeno organizacionom poveljom, predstavlja uređivački odbor u svojim odnosima s osnivačem (ili suosnivačima), izdavačem, autorima, državnim organima, udruženjima građana i pojedinačnim građanima, kao i pred sudovima i tribunalima za arbitražu, te je odgovoran za poštivanje [zakonskih] zahtjeva vezanih za aktivnosti štampanih medija, njihovog uređivačkog odbora...”

Član 26. Državna registracija štampanih mas-medija

“... Svi štampani mas-mediji u Ukrajini podliježu državnoj registraciji, bez obzira na područje distribucije, tiraž i način na koji su formirani ...”

Član 32. Objavljivanje podataka

“Svako izdanje štampanog mas-medija sadrži sljedeće podatke o izdanju:

(1) ime publikacije ...

Distribucija [publikacija] bez objavljivanja podataka je zabranjena.”

Član 37. Povlačenje informacija

“Građani, pravna lica i državni organi, kao i njihovi zakonski zastupnici, imaju pravo da zahtijevaju da uređivački odbor štampanog mas-medija objavi demant informacija distribuiranih o njima, koje su neistinite ili kleveću njihovu čast i dostojanstvo.

Ako uređivački odbor nema nikakve dokaze da je objavljeni sadržaj istinit, mora, ako to oštećeni traži, objaviti demant takvih informacija u narednom izdanju datog štampanog mas-medija, ili objaviti demant po sopstvenom nahođenju ...”

Član 41. Osnov za odgovornost

“Uređivački odbori, osnivači, izdavači, distributeri, državni organi, organizacije i udruženja građana odgovorni su za kršenja zakonodavstva o štampanim mas-medijima.

Kršenja ukrajinskog zakonodavstva o štampanim mas-medijima su:

1) kršenja predviđena članom 47. Zakona o informiranju ...

Za takvo kršenje strana koja je za njega kriva će snositi disciplinsku, parničnu, administrativnu ili krivičnu odgovornost, u skladu s važećim zakonodavstvom Ukrajine.

Novinar ... urednik (ili glavni i odgovorni urednik) ili drugo lice uz čije je odobrenje objavljen materijal koji krši ovaj Zakon snosi istu odgovornost za zloupotrebu slobode štampanih mas-medija kao i autori tog materijala.”

Član 42. Izuzeće od odgovornosti

“Uređivački odbor i novinari nisu odgovorni za objavljivanje materijala koji je neistinit, koji kleveće čast i dostojanstvo građana i organizacija, ugrožava prava i zakonite interese građana, ili predstavlja zloupotrebu slobode štampanih mas-medija i prava novinara u slučaju:

1) ako je informacija dobijena od novinskih agencija ili od osnivača (ili suosnivača) [medijskog izvora];

2) ako je informacija sadržana u odgovoru datom u skladu sa Zakonom o informiranju, po zahtjevu za pristup zvaničnim dokumentima, ili po zahtjevu za pisanim ili usmenim informacijama;

3) ako je informacija reprodukcija, od riječi do riječi, zvaničnih govora zvaničnika državnih organa, organizacija i udruženja građana;

4) ako je informacija reprodukcija, od riječi do riječi, materijala koji je objavio drugi štampani mas-medij i ako sadrži pozivanje [na taj medij];

5) ako informacija sadrži tajne koje su konkretno zaštićene zakonom, kad novinar te informacije nije pribavio nezakonitim putem.”

F. Zakon o državnoj podršci mas-medijima i socijalnoj zaštiti novinara od 23. 9. 1997.

26. Relevantni odlomci ovog Zakona predviđaju:

Član 17. Odgovornost za neovlašteni ulazak ili druge radnje protiv života i zdravlja novinara i odgovornost novinara za nematerijalnu štetu koju izazove

“... U procesu sudskog razmatranja spora vezanog za nematerijalnu štetu između novinara ili mas-medija, kao tužene strane, i političke stranke, izbornog bloka, [ili] nosioca javne funkcije (ili nosilaca javne funkcije), kao oštećene strane, sud može dodijeliti naknadu u pogledu nematerijalne štete samo ako su novinar ili zvaničnici tog medija [postupali] namjerno. Sud uzima u obzir ishod oštećenikovog korištenja vansudskih, naročito predpretresnih mogućnosti za demant neistinitog materijala, odbranu svoje časti, dostojanstva i ugleda, te poravnanje cijelog spora. S obzirom na okolnosti, sud može odbiti naknadu u pogledu nematerijalne štete.

Namjera novinara i/ili zvaničnika datog medija znači njegov ili njihov stav u pogledu distribucije informacija kad su novinar i/ili zvaničnik datog medija svjesni da je informacija neistinita i anticipirali su društveno štetne posljedice.

Novinar i/ili mas-medij nisu odgovorni za distribuciju neistinitih informacija ako sud utvrdi da je novinar postupao dobronamjerno i provjerio informaciju.”

G. Rezolucija Plenuma Vrhovnog suda Ukrajine od 27. 2. 2009, o pravosudnoj praksi u slučajevima vezanim za zaštitu časti i dostojanstva fizičkog lica, te ugleda fizičkog i pravnog lica

27. Relevantni odlomci Rezolucije Plenuma Vrhovnog suda glase:

“26. Po članu 19. Ustava Ukrajine, pravni poredak Ukrajine zasniva se na [principu] po kojem niko neće biti prisiljen da radi ono što nije predviđeno zakonodavstvom. S druge strane, član 34, stav 1. Ustava Ukrajine garantira svakome pravo na slobodu misli i govora, te na slobodu izražavanja svojih stavova i vjerovanja.

Sud nema pravo da obaveže odgovornu stranu da se izvini oštećenom ... jer prisilno izvinjenje nije predviđeno članovima 16. [i] 277. [Građanskog zakonika iz 2003.] kao sredstvo sudske zaštite časti, dostojanstva, [i] poslovnog ugleda [u slučaju] distribucije neistinitih informacija.”

...

PRAVO

I. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 10. KONVENCIJE

28. Podnosioci se žale da je njihovo pravo na slobodu izražavanja prekršeno, u smislu da je sud udovoljio potraživanju G. T. u vezi sa sadržajem objavljenim u listu *Pravoye delo* od 19. 9. 2003. Izjavljuju da takvo miješanje nije bilo u skladu sa zakonom, niti neophodno u demokratskom društvu. Pozivaju se na član 10. Konvencije, koji glasi:

“1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprječava države da zahtijevaju dozvole za rad od radio, televizijskih i filmskih kompanija.

2. Ostvarivanje ovih sloboda, budući da uključuje obaveze i odgovornosti, može podlijegati takvim formalnostima, uvjetima, ograničenjima ili sankcijama predviđenim zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili zločina, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih, sprječavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.”

...

B. Meritum

1. Izjave stranaka

(a) Podnosioci

29. Podnosioci tvrde da domaće zakonodavstvo o zakonskoj odgovornosti štampe za klevetu nije dovoljno jasno niti predvidivo, te da domaći sudovi zanemaruju relevantne zakonodavne garancije zaštite od kažnjavanja za nepotvrđene izjave novinara. Izjavljuju da sudovi nisu uzeli u obzir činenicu da oni nisu distribuirali informaciju o G. T., da drugi podnosilac nije dao odobrenje za objavljivanje materijala, da su se dovoljno distancirali od publikacije, te da G. T. nije iskoristio priliku da od uređivačkog odbora traži demant prije nego što je pokrenuo postupak pred sudom.

30. Drugi podnosilac također tvrdi da ukrajinski zakon ne predviđa obavezu izvinjenja kao sankciju za klevetu.

31. Podnosioci dalje izjavljuju da su materijal koji je već bio objavljen na internetu distribuirali s ciljem promocije dalje diskusije o bitnim političkim pitanjima koja taj materijal pokreće. Izjavljuju da je suma naknade štete koju su bili obavezni platiti bila previsoka u odnosu na godišnji prihod lista, te da je na njih stavila neproporcionalan teret. U tom kontekstu, izjavljuju da su morali prestati izdavati *Pravoye delo*.

(b) Vlada

32. Vlada izjavljuje da je miješanje u pravo podnosilaca na slobodu izražavanja bilo zakonito, u smislu da je bilo zasnovano na jasnim, dostupnim i predvidivim odredbama domaćih zakona, konkretno na članu 7. Građanskog zakonika iz 1963, članu 47. Zakona o informiranju od 2. 10. 1992, te članovima 1, 32. i 42. Zakona o štampanim mas-medijima (štampi) od 16. 11. 1992, kako su ih domaći sudovi primijenili u slučaju ovih podnosilaca.

33. Vlada nadalje izjavljuje da je miješanje bilo usmjereno ka zaštiti časti, dostojanstva i poslovnog ugleda privatnog lica, po čija prava je data publikacija izazvala štetu. Prema Vladi, to je bio legitiman cilj u smislu člana 10, stav 2. Konvencije, što podnosioci nisu negirali.

34. Vlada tvrdi da publikacija jeste sadržavala ozbiljne činjenične navode usmjerene protiv istaknute javne ličnosti koja je dala doprinos razvoju sporta u Ukrajini. Podnosioci te navode nisu dokazali. Činjenica da su reproducirali materijal pribavljen sa jednog web-sajta nije dovoljna da ih izuzme iz te obaveze, jer zakonski status informacija izvedenih sa interneta nije određen domaćim zakonom. Shodno tome, Vlada smatra da miješanje u ovom slučaju jeste bilo neophodno.

35. Izjavljuju i da podnosioci, zapravo, nisu morali da plate naknadu koju su sudovi dodijelili oštećenom, jer su pitanje riješili poravnanjem u fazi izvršenja presude od 7. 5. 2004. Prema Vladi, podnosioci nisu dokazali da su izdavanje lista obustavili zbog miješanja koje se ovdje razmatra.

36. Oslanjajući se na odluku Suda o prihvatljivosti u predmetu *Vitrenko i drugi protiv Ukrajine* ((odluka) br. 23510/02, 16. 12. 2008.), Vlada je ustvrdila da nalog suda za izvinjenje nije bio suprotan principima otjelotvorenim u članu 10. Konvencije.

37. Na osnovu gore navedenog, Vlada izjavljuje da osporeno miješanje nije bilo neproporcionalno.

2. Ocjena Suda

(a) Da li je došlo do miješanja u pravo na slobodu izražavanja

38. Sud primjećuje da je sporna publikacija sadržavala činjeničnu izjavu koja je bila klevetnička. Prema nalazima građanskih sudova, rečeno je da je jedna javna ličnost, predsjednik Ukrajinskog državnog saveza tai-boksa, bio član jedne organizirane kriminalne grupe i “koordinator i sponzor ubistava”. Podnosioci nisu pokazali da su takve izjave tačne, te su im sudovi naložili da objave demant i izvinjenje, te da datoj osobi isplate nadoknadu nematerijalne štete izazvane publikacijom.

39. Ovaj Sud smatra da je odluka sudova predstavljala miješanje u pravo podnositelaca na slobodu izražavanja.

40. Sud pocrtava da je njegov zadatak u izvršavanju svoje nadzorne funkcije po članu 10. Konvencije da razmatra miješanja koja su predmet pritužbi u svjetlu predmeta u cjelini, a naročito da odredi da li su razlozi koje državne vlasti navedu kao opravdanje relevantni i dovoljni (vidi, uz brojne druge izvore, *Fressoz i Roire protiv Francuske* [Veliko vijeće], br. 29183/95, stav 45, ECHR 1999-I). To neumitno podrazumijeva i reviziju odluka koje donesu sudovi na domaćem nivou, bez obzira na to da li se pokrenute pritužbe tiču pitanja da li su sudovi poštovali procesne garancije po članu 6. Konvencije. Shodno tome, Sud odbacuje prigovor Vlade u pogledu statusa podnositelaca kao žrtava.

41. Sud će dalje razmatrati da li je miješanje bilo opravdano po članu 10, stav 2. Konvencije.

(b) Da li je miješanje bilo propisano zakonom

42. Sud primjećuje da je prvi i najvažniji zahtjev člana 10. Konvencije da miješanje javne vlasti u uživanje slobode izražavanja zakonito: prva rečenica drugog stava, u suštini, predviđa da svako ograničavanje izražavanja mora biti “propisano zakonom”. Da bi se ispoštovao ovaj zahtjev, miješanje ne samo da imati osnov u domaćem zakonu. Sam zakon mora odgovarati određenim zahtjevima “kvaliteta”. Norma, naročito, ne

može da se smatra “zakonom”, osim ako je forumulirana dovoljno precizno da građaninu omogući da uredi sopstveno ponašanje: mora biti u stanju da – uz odgovarajući savjet, ako je to potrebno – predvidi, u stepenu koji je razuman u datim okolnostima, posljedice koje data radnja može podrazumijevati (vidi, npr. *Lindon, Otchakovsky-Laurens i July protiv Francuske* [Veliko vijeće, br. 21279/02 i 36448/02, stav 41, ECHR 2007-XI]).

43. Step en preciznosti u značajnoj mjeri zavisi od sadržaja datog instrumenta, polja koje je zamišljeno da pokriva, te broja i statusa onih kojima je namijenjen (vidi *Groppera Radio AG i drugi protiv Švicarske*, 28. 3. 1990, stav 68, Serija A, br. 173). Pojam predvidivosti važi ne samo za slijed ponašanja, za koje bi podnosilac trebao razumno biti u stanju da predvidi posljedice, već i na “formalnosti, uslove, organičenja ili kazne” koje mogu biti vezane za takvo ponašanje, ako se ustanovi da je suprotno državnim zakonima (vidi, *mutatis mutandis, Kafkaris protiv Kipra* [Veliko vijeće], br. 21906/04, stav 140, ECHR 2008-...).

44. Okrenuvši se okolnostima datog predmeta, Sud primjećuje da se izjave podnosioca u vezi s pitanjem zakonitosti miješanja suštinski tiču dva konkretna pitanja, tj. navodnog nedostatka jasnoće i predvidivosti relevantnih zakonskih odredbi o konkretnim garancijama zaštite novinara, te navodnog odsustva zakonskog osnova za obavezu izvinjenja u slučaju klevete.

(i) *Mjere predviđene ukrajinskim zakonom u slučajevima klevete*

45. Što se tiče ovog drugog pitanja, Sud primjećuje da ukrajinski zakon predviđa da, u slučajevima klevete, oštećene strane imaju pravo da traže demant neistinitih i klevetničkih izjava, te naknadu štete. U slučaju podnosioca su primjenjene obje mjere. Međutim, uz te mjere, sud je naložio drugom podnosiocu da u listu objavi zvanično izvinjenje. Sud primjećuje da takva mjera nije bila konkretno predviđena domaćim zakonom.

46. Sud je već razmatrao sličnu situaciju u jednom predmetu protiv Rusije. U tom predmetu je bio spreman da prihvati da tumačenje domaćih sudova pojma demanta ili ispravke po relevantnim zakonima tako da uključuje i izvinjenje, nije takvo da osporeno miješanje učini nezakonitim u u smislu Konvencije (vidi *Kazakov protiv Rusije*, br. 1758/02, stav 24, 18. 12. 2008).

47. Međutim, za razliku od gore pomenutog predmeta, ovaj predmet ne sadrži nikave dokaze, ili barem uvjerljiv argument, da su ukrajinski sudovi bili skloni dati takvo široko tumačenje zakonskih odredbi vezanih za mjere primjenjive na slučajeve klevete, ili da je to bio njihov generalni pristup u takvim slučajevima.

48. Sud nadalje primjećuje da, uprkos konkretnim i relevantnim pritužbama drugog podnosioca u tom smislu, domaći sudovi nisu dali bilo kakvo objašnjenje za očigledno odstupanje od relevantnih domaćih pravila

(vidi stav 17. u gornjem tekstu). U tom smislu, ni izjave Vlade nisu razjasnile ovo pitanje.

49. Kako se može vidjeti iz relevantne domaće pravosudne prakse, mada kasnijeg datuma od razmatranih događaja, nametanje obaveze izvinjenja u slučajevima klevete može biti suprotno ustavnoj garanciji slobode izražavanja (vidi stavove 27-28. u gornjem tekstu).

50. U takvim okolnostima, Sud zaključuje da nalog suda drugom podnosiocu da se izvini nije bio propisan zakonom, te da je, shodno tome, u tom smislu došlo do kršenja člana 10. Konvencije.

(ii) Konkretna garancija zaštite novinara po ukrajinskom zakonu

51. Sud primjećuje da je data publikacija bila reprodukcija, od riječi do riječi, materijala preuzetog sa javno dostupnih internet-novina. Sadržavala je pozivanje na izvor materijala, kao i komentare uređivačkog odbora, u kojem se on formalno distancirao od sadržaja materijala.

52. Ukrajinski zakon – konkretno, Zakon o štampi – izuzima novinare od parnične odgovornosti za reprodukcije od riječi do riječi materijala objavljenih u štampi (vidi stav 25. u gornjem tekstu). Sud primjećuje da je ova odredba generalno u skladu s njegovim pristupom slobodi novinara da distribuiraju izjave koje daju drugi (vidi, npr. *Jersild protiv Danske*, 23. 9. 1994, stav 35, Serija A, br. 298, i *Thoma protiv Luksemburga*, br. 38432/97, stav 62, ECHR 2001-III).

53. Međutim, prema domaćim sudovima, takav imunitet nije postojao za novinare koji su reproducirali materijal s internetskih izvora koji nisu registrirani u skladu sa Zakonom o štampi. U vezi s tim, Sud primjećuje da nisu postojali nikakvi domaći propisi o državnoj registraciji internet-medija, te, po Vladi, Zakon o štampi i drugi normativni akti koji uređuju medijske odnose u Ukrajini nisu sadržavali bilo kakve odredbe o statusu internetskih medija ili o korištenju informacija pribavljenih s interneta.

54. Tačno je da internet jeste informacijsko i komunikacijsko sredstvo ssvim zasebno od štampanih medija, naročito kad je u pitanju kapacitet pohranjivanja i prenošenja informacija. Elektronska mreža koja opslužuje milione korisnika u cijelom svijetu nije, a potencijalno neće nikad ni biti, predmet istih propisa i kontrola. Rizik štete koji sadržaj i komunikacije na internetu predstavljaju po ostvarivanje i uživanje ljudskih prava i sloboda, naročito pravo na poštivanje privatnog života, svakako jeste veći od rizika koji predstavlja štampa. Shodno tome, politike koje uređuju reprodukciju materijala iz štampanih medija i sa interneta mogu se razlikovati. Informacije s interneta neizbježno se moraju prilagoditi shodno specifičnim tehnološkim karakteristikama, da bi se osigurale zaštita i promocija datih prava i sloboda.

55. Međutim, uzimajući u obzir ulogu koju internet igra u kontekstu profesionalnih medijskih aktivnosti (vidi stavove 29-32. u gornjem tekstu) i njegov značaj u ostvarivanju prava na slobodu izražavanja uopće (vidi

Times Newspapers Ltd protiv Ujedinjenog Kraljevstva (br. 1 i 2), br. 3002/03 i 23676/03, stav 27, 10. 3. 2009), Sud smatra da odsustvo dovoljnog zakonskog okvira na domaćem nivou, koji bi novinarima omogućio da informacije s interneta koriste bez straha da će to izazvati sankcije, ozbiljno ugrožava ostvarivanje vitalne funkcije štampe kao “javnog čuvara” (vidi, *mutatis mutandis*, *Observer i Guardian protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 26. 11. 1991, stav 59, Serija A, br. 216). Po mišljenju Suda, potpuno isključenje takvih informacija iz polja primjene zakondavnih garancija novinarske slobode može, samo po sebi, izazvati neopravdano miješanje u slobode po članu 10. Konvencije.

56. Sud dalje primjećuje da se, po ukrajinskom zakonu, od novinara ne može tražiti da plate naknadu štete u slučajevima klevete ako netačnu informaciju nisu distribuirali namjerno, ako su postupali dobronamjerno i provjerili takve informacije, ili ako oštećena strana nije iskoristila mogućnosti dostupne za rješavanje spora prije nego što se ode na sud (vidi stav 26. u gornjem tekstu). U domaćem postupku, podnosioci su u svoju odbranu jasno istakli kvalificiranu povlasticu u skladu s relevantom domaćom odredbom. Naročito su ustvrdili da pri objavljivanju datog materijala nisu postupali zlonamjerno, s ciljem klevetanja oštećene strane, te da je javnost imala pravo da dobije te informacije. Nadalje, tvrde da je reproduciranjem materijala koji je ranije bio objavljen na internetu, njihova namjera bila da promoviraju debatu i diskusiju o pitanjima od značajnog javnog interesa. Isto tako, tvrde da oštećeni nije poduzeo bilo kakve korake da riješi spor s podnosiocima, uprkos činjenici da su oni u toj istoj publikaciji pozvali svaku zainteresiranu osobu da dostavi svoj komentar. Njihov poziv sudovi su, pak, potpuno zanemarili.

57. Sud, shodno tome, zaključuje da, s obzirom na to da u domaćem zakonu nema odgovarajućih garancija zaštite novinara koji koriste informacije pribavljene na internetu, podnosioci nisu mogli u odgovarajućoj mjeri predvidjeti posljedice koje bi osporena publikacija mogla podrazumijevati. To Sudu omogućava da zaključi da zahtjev zakonitosti sadržan u drugom stavu člana 10. Konvencije nije zadovoljen.

58. U takvim okolnostima, Sud ne smatra neophodnim da detaljno razmatra ostatak izjava stranaka u vezi s tom odredbom, ili da ispituje proporcionalnost razmatranog miješanja.

59. Shodno tome, u tom aspektu predmeta je došlo do kršenja člana 10. Konvencije.

...

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

...

3. *zaključuje* da je došlo do kršenja člana 10. Konvencije, putem naloga domaćih sudova drugom podnosiocu da objavi zvanično izvinjenje;
4. *zaključuje* da je došlo do kršenja člana 10. Konvencije, putem kažnjavanja podnosilaca za osporenu publikaciju;

...

Izrađeno na engleskom jeziku i pismeno dostavljeno na dan 5. 5. 2011. godine, u skladu s pravilom 77, stavovi 2. i 3. Pravila Suda.

Claudia Westerdiek
Sekretar

Dean Spielmann,
Predsjednik

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod naručen je uz podršku Zakladnog fonda za ljudska prava Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Nije obavezujući po Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Može se preuzeti iz HUDOC-a, baze podataka Evropskog suda za ljudska prava (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz bilo koje druge baze podataka s kojom ga je Sud podijelio. Može se reproducirati u nekomercijalne svrhe, pod uslovom da se navede puni naziv predmeta, zajedno s gore navedenom naznakom autorskih prava i pozivanjem na Zakladni fond za ljudska prava. Ako će se ijedan dio ovog prevoda koristiti u komercijalne svrhe, molimo obratite se na publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne

PRESUDA EDITORIAL BOARD OF PRAVOYE DELO I SHTEKEL protiv UKRAJINE17

souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int